

згвалтувань. Адже, чинний КПК України фактично об'єднує в єдине ціле оперативно-розшукову діяльність та досудове слідство, наділяючи слідчого високими повноваженнями негласних слідчих дій, втручання в особисте життя без відома особи, дистанційний контроль, що і дає змогу краще проаналізувати справу і точніше її розслідувати.

Список використаних джерел:

1. Кримінально-процесуальний кодекс України від 19.11.2012 року.
2. Фаринник В. Початок досудового розслідування за Кримінальним процесуальним кодексом України // Юридичний вісник України – №24 (889). – 16-22 червня 2012 року.
3. Шолудько Б. Негласні слідчі (розшукові) дії [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://foliant.in.ua/pravovoy-kommentarij_id_16.html

Угоди в кримінальному процесі України та США

Федченко М.С., студент ННІПІ НАВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри Глушко А.П.

Кримінальний процесуальний кодекс України 2012 року вніс багато новацій у правову систему України, зокрема в кримінальний процес. Інститут угод є абсолютно новим для нашої держави, проте в правових системах загального права він існує і вже має свою історію. Варто зазначити, що запровадження в кримінальному судочинстві інституту домовленості між сторонами провадження (укладання угод), безумовно є прогресивним надбанням, а беззаперечними його перевагами є: уникнення небажаних судових витрат, зниження навантаження на прокуратуру і суд, легітимізація компромісу між сторонами кримінального провадження, а також розширення принципу індивідуалізації покарання.

Власне, укладання угоди має на меті пом'якшення покарання, застосованого до обвинуваченого (підсудного), у зв'язку з його каяттям, адже угода є більш справедливою по відношенню до правопорушника, який стає на шлях виправлення та повернення в суспільство.

Разом з тим, поряд з перевагами цього інституту, існують й проблемні питання щодо його застосування у кримінальному судочинстві. Насамперед, існує значне обмеження злочинів, щодо яких можливе укладання угоди: в разі скоєння особливо тяжкого злочину та кримінального правопорушення, внаслідок яких завдано шкоду інтересам особи (а не державним чи суспільним інтересам), і в цих провадженнях бере участь потерпілий (ч. 4 ст. 469 КПК).

За статистикою, особливо тяжкі злочини складають приблизно 13% від загальної кількості кримінальних правопорушень, передбачених КК України. Стосовно другої категорії, ознаки потерпілого немає у переважній більшості складів кримінальних правопорушень, наприклад, проти основ національної безпеки, у сфері господарської діяльності, проти громадської безпеки, у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову і мобілізації, військових злочинів, а також у переважній більшості простих (без кваліфікуючих обставин) складів злочинів проти довкілля, проти безпеки транспорту, проти здоров'я населення тощо.

На думку вчених, ознака «потерпілий» присутня приблизно в 32% складів злочинів. Отже, загалом угоди про визнання винуватості є можливими (не забороненими) у 55% кримінальних проваджень. Якщо ж

порівнювати з США, то там близько 90% кримінальних справ завершується шляхом укладання угоди.

Однією з головних проблем, які постали за час існування інституту угод в кримінальному процесі США, є добровільність вступу в такі угоди обвинувачених. Можливість укладення таких угод ґрунтується на конституційній функції, що держава не каратиме особу за вибір нею судового розгляду замість укладення угоди. Проте деякі судові справи в США («США проти Джексона», «Брейді проти США», «Сантобелло проти штату Нью-Йорк»), в яких оспорується конституційність такої форми кримінального провадження, свідчать про те, що свобода вибору у обвинувачених вкрай обмежена – їм доводиться вибирати найменше зло із двох. Погрожуючи суворим покаранням, яке буде прийняте в результаті повного судового розгляду, державний обвинувач отримує в розпорядження вогомий інструмент для впливу на волю особи, яка підозрюється у вчиненні злочину.

У разі досягнення угоди з підозрюваним, складається і направляється до суду обвинувальний акт. Відтак, підозрюваний одразу стає обвинуваченим (підсудним). Винятки дозволені лише у випадках, коли необхідно отримати висновок експерта або завершити проведення інших слідчих дій, необхідних для збирання та фіксації доказів, які можуть бути втрачені зі спливом часу або які неможливо буде провести пізніше без істотної шкоди для їх результату у разі відмови суду в затвердженні угоди (ч. 1 ст. 474 КПК). В свою чергу, ці положення суперечать ч. 2 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, ч. 1 ст. 62 Конституції України та ст. 17 КПК щодо необхідності доведення вини особи навіть у тих випадках, коли сама вона своєї винуватості не заперечує.

Погоджуючись на застосування інституту угоди заради досягнення особистої вигоди, винна особа активує режим відновлювального правосуддя, у межах якого змінюється характер «істини» як результату пізнання і засоби його досягнення. Усі сумніви щодо винності особи усуваються за рахунок її власного зізнання, добровільність якого забезпечується процедурою судового провадження на підставі угоди (ст. 474 КПК).

Власне, примирення передбачає, що підозрюваний (обвинувачений) добровільно визнає свою вину у скоєнні інкримінованого йому діяння, а визнання вини, як наслідок дозволяє в разі досягнення угоди з потерпілим проводити судовий розгляд у спрощеному порядку без дослідження всієї сукупності доказів.

Таким чином, ми можемо говорити про те, що, такий порядок укладання угод у кримінальному судочинстві суперечить принципу презумпції невинуватості.

Окрім цього, існує також колізія у співвідношенні принципу безпосередності дослідження показань, речей і документів з угодами, а саме: відповідно до зазначеного принципу, суд досліджує докази безпосередньо, показання учасників кримінального провадження суд отримує усно, не можуть бути визнані доказами відомості, що містяться в показаннях, речах і документах, які не були предметом безпосереднього дослідження суду (ст. 23 КПК України), але згідно ст. 474 КПК, якщо сторонами досягнуто угоди, то суд не проводить процесуальних дій і здійснює лише розгляд угоди. Тобто докази судом не досліджуються.

Слід зазначити, що, згідно ст. 24 КПК, кожному гарантується право на

перегляд вироку, ухвали суду, що стосується прав, свобод чи інтересів особи, судом вищого рівня (принцип права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності), але укладення угоди для обвинуваченого чи потерпілого обмежує право на оскарження вироку, що є наслідком укладання угоди.

Так, відповідно до ст. 473 КПК, наслідком укладання угоди про примирення та затвердження угоди про визнання винності є позбавлення права на притягнення особи до кримінальної відповідальності за відповідне правопорушення, а також обмеження права на оскарження вироку. Згідно з ч. 1 ст. 476 КПК у разі невиконання угоди про визнання винуватості прокурор не зобов'язаний, а має право звернутися до суду, який затвердив таку угоду, з клопотанням про скасування вироку.

Отже, як бачимо на прикладі США, інститут угод у кримінальному процесі, який покликаний зробити кримінальне провадження більш гуманним, не дивлячись на свої переваги, може стати механізмом репресій і примушування. Особливо гостро ця проблема може постати у поєднанні з проблемою корупції в правоохоронних органах, а тому Україні необхідно взяти до уваги досвід застосування правового інституту угод у кримінальному процесі для того, щоб, врахувавши чужі помилки, уникнути власних.

Щодо співвідношення слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів за законодавством України

Шайкова М.А., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент Шарай Л.Г.

Процеси реформування політичної й правової складових нашого суспільства наразі протікають досить суперечливо, оскільки, з одного боку, поступово створюються та закріплюються нові інститути правової держави, приймаються нові законодавчі акти, спрямовані на боротьбу із корупцією, забезпечення прав і законних інтересів громадян. З другого боку – зростає політична нестабільність, заходи, які були запроваджені в державі, не приводять до зниження злочинності; судово-правова реформа, метою якої було створення незалежної судової влади, справедливому, неупередженому суду, який би забезпечував права людини на справедливий розгляд справи у розумні строки, не виправдано затягнулася.

Однією з важливих подій для всієї держави стало набуттям чинності нового Кримінального процесуального кодексу України, концепція якого тривалий час викликає безліч дискусій серед теоретиків та практиків юриспруденції, оскільки з'явився новий і досі не випробований процесуальний інститут – негласних (слідчих) розшукових дій.

Проблематика співвідношення оперативно-розшукової діяльності з кримінальним процесом досліджувалась у працях вітчизняних та зарубіжних вчених: Б. І. Бараненка, В. В. Гевка, В. А. Глазкова, В. О. Глушкова Є. О. Дідоренка, Є. А. Долі, О. Ф. Долженкова, І. М. Дороніна, В. І. Зажицького, О. Д. Жука, С. Ю. Ільченка, Є. Г. Коваленка, В. А. Колесника, С. А. Кириченка, В. Т. Маляренка, Д. Й. Никифорчука, Ю. Ю. Орлова, М. А. Погорецького, Б. Г. Розовського, В. Б. Рушайла, В. А. Селюкова, І. В.